

Neljännesvuosittain ilmestynvä kulttuurilehti
Julkaisija: Suomi-Israel Yhdistysten Liitto ry

Jedidut

1 • 2013

יְדִידוּת

*Julkaisija: Suomi-Israel Yhdistysten Liitto ry
Finland-Israel Föreningarnas Förbund rf
PL 247, 00531 Helsinki
www.suomi-israel.fi, liitto@suomi-israel.fi*

SSN-L 1235-8290
ISSN 1235-8290 (Painettu)
ISSN 1799-0742 (Verkkajulkaisu)

Vastaava toimittaja: Reino Kurki-Suonio jedidut@suomi-israel.fi
Toimituskunta: Mikael Enckell, Vesa Hirvonen, Juha-Pekka Rissanen,
Sirku Salmela, Mila Westerberg.
Ilmesty: neljä kertaa vuodessa. Vuosikerta 20 euroa, kestopainaus 15 euroa.
Ilmoitushinnat: 1/1 s. 170 euroa, 1/2 s. 95 euroa, 1/4 s. 55 euroa, 1/8 s. 35 euroa.
Painopaikka: Painomerkki Oy, Helsinki. Taitto: Kirsi Pääskyvuori.

*Jerusalemien Ben Yehuda -katu tammikuussa 2013
(kuva: Miriam Alster/FLASH90). Tänä talvena
ovat sateet täydentäneet Israelin vesivaroja
poikkeuksellisen runsaasti. Lisää tammikuun
harvinaislaatuista lumimyrskyä Jerusalemissa s.
18.*

23. usk. nro 1/2013

Shalom!	3
Rauhan ajatukset perusta rauhan teille.....	4
Oliivipuilla aavikot kukoistamaan	6
Kuolleenmeren käävät ja essealaiset	7
Osmo Visuri muistettakoon	11
Tammi(kuu) = kaksoset (?).....	12
Suvi ja Folke Gräsbeck Tel Avivissa	16
Valkoinen Jerusalem.....	18
Pesah – juutalaisten pääsiäinen	19
Jemenin viimeiset juutalaiset.....	20
Laajempia kuvakulmia.....	21

Suomi-Israel yhdistysten liitto ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomien ystävyysyhdistysten liitto. Tätä linjaa seuraten Jedidut pyrkii lisäämään Israelin maan ja kansan tuntemusta sekä levittämään tietoa Israelin kulttuurista, historiasta ja yhteiskunnasta.

Shalom!

Israelissa on jälleen kuluvana talvena eletty vaiherikas-aikaa. Marraskuulla oli levotonta Gazan suunnalla. Onneksi täysimittainen sota vältettiin tällä kertaa. Samalla puolueet kampanjoivat jo ennenaikaisia vaaleja varten, jotka järjestettiin tammikuussa. Jälleen kerran meno oli värikästä ja puolueiden kirjo todella laaja.

Vaalien tulos oli yllättävä – ei niinkään suurimman puolueen aseman säilyttäneen Likudin osalta, vaan koko muun ”paletin” suhteen. Uusina toimijoina kartalla ovat nyt erityisesti *Jesh atid*-puolue (”On tulevaisuus”, 19 Knesset-paikkaa), jonka pj. on **Jair Lapid**, sekä *Habait hajehudi*-puolue (”Juutalainen koti”, 12 Knesset-paikkaa) johtajansa **Naftali Bennettin** luotsaamana. Hallituksen muodostajalla **Benjamin Netanjahulla** on täysi työ saada kursituksi kokoon toimintakykyinen hallitus, ja tätä kirjoittaessani vasta *Hatnuá*-puolue (”Liike”, 6 Knesset-paikkaa) on lupautunut mukaan Likud-johtoiseen hallitukseen. Se on sikäli mielenkiintoista, että Netanjahu oli vaalikampanjan aikana julistanut puolueen pj. **Tzipi Livnin** karanteeniin palestiinalaisten kanssa käytäviä neuvotteluja ajatellen – ja nyt juuri hänelle on tulossa tässä suhteessa keskeinen oikeusministerin salkku.

Hallituksen muodostamisessa näyttää todella poikkeukselliselta sekin, että se saataisiin muodostetuksi ilman uskonnollisten pienpuolueiden perinteistä vaa’ankieliroolia osana hallituksen kokoonpanoa.

Aivan toisenlainen uutinen oli 18.2. Suomessa uutisoitu kertomus ”vanki X:n” salaillusta kuolemasta israelilaisvankilassa. Kyseinen **Ben Zygier**, sekä Israelin että Australian kansalainen, oli toiminut salaisen tiedustelupalvelu Mossadin leivissä kunnes hän teki yleisen turvallisuuden kannalta jotain väärin. Hänen jouduttuaan Ayalonin vankilan salaiseen eristysseleihin hänen henkilöllisyytensä vaihdettiin. Mies tavallaan pyyhittiin pois. Sellissään hän teki itsemurhan joulukuussa 2010, ja koko tapaukselle Israel asetti täydellisen julkisuuskilpon. Asia tuli ilmi Australian yleisradioyhtiö ABC:n

paljastuksen avulla. Pääministeri Netanjahun oli lopulta suostuttava – julkisen paineen kasvettua äärimmilleen – kommentoimaan tapahtunutta. Hän puolusteli toimenpiteitä valtion turvallisuuden nimissä.

Mm. *HaAretz*-lehti arvosteli Israelin salailukulttuuria vanhan maailman jäänteeksi, ja julkisuudessa oikeutetusti kysehtiin, oliko vangitulla käytännössä mitään ihmisoikeuksia. Vankia oli toki myös tutkittu oikeusvaltion periaatteiden mukaisesti, mutta hänen pitämisensä eristysseleissä väärällä nimellä ja muut asiaan liittyneet paineet olivat hänelle liikaa, ja niinpä hän päätyi epätoivoiseen tekoonsa.

Vaikka Israel yleisesti ottaen toimii avoimesti ja oikeusvaltion periaatteiden mukaan, mikä ei suinkaan ole todellisuutta sen naapurimaissa, on tällaiset tapaukset – sitä suuremmalla syyllä – ehdottomasti vältettävä.

Edellä olevat ajatukset on kirjoitettu lähinnä yleisen oikeustajun pohjalta, eikä niitä ole nähtävä poliittisena kannanottona. Onpa Israelissa vallassa mikä puolue tahansa, kaikkia koskevat samat oikeudenmukaisuuden vaatimukset, ja niiden mukaan kaikkien olisi ohjattava toimintaansa.

Tammikuussa 2013 saimme suruviestin pitkäaikaisen puheenjohtajamme **Osmo Visurin** kuolemasta. Hänestä lehdesämme on toisaalla muistokirjoitus. Osmo oli valloittava taiteilija- ja mediapersoona, joka monipuolisen elämäntyönsä yhtenä tärkeänä juonteena toimi Israelin tukijana nostoen esiin erityisesti Israelin rikasta taide-elämää. Hän toimi innostajana lukemattomille ihmisille, ja näin hänet muistetaan erityisellä lämmöllä. Olkoon hänen muistonsa siunattu – *jehi zichro baruch!*

Juha-Pekka Rissanen

RAUHAN AJATUKSET PERUSTA RAUHAN TEOILLE

Jouko Jääskeläinen

Puhe Keren Kajemet Finland -yhdistyksen
Tu bishvat -juhlassa Helsingissä 3.2.2013

Kunnioitettu suurlähettiläs, arvoisa puheenjohtaja, hyvä juhlaväki, rakkaat ystävä!

Motiivimme ratkaisevat

Kaikki muistamme vanhan kaskun puhujasta, joka sai ohjeeseen kertoa kahdesta elämänsä naisesta. Ensimmäinen oli hänen vaimonsa; toisen nimeä hän ei heti muistanut, vaikka oikea vastaus tietenkin oli äiti.

Minun elämässäni on kolme tärkeää rakkautta. Äitini antoi hyvin tärkeät elämän eväät. Hän ei ollut kriittinen, ehkä olin hänelle se laulun kuvaama 'kaupungin ideaali'. Vaimoni, toinen rakkaista naisistani, osaa olla tarvittaessa myös kriittinen ja antaa ohjeita.

Kolmas suuri rakkauteni, Toora ja pyhät kirjoitukset, on paljon kriittisempi minua ja meitä kaikkia kohtaan. Se vaatii sekä oikeita motiiveja että oikeita tekoja.

Meille rakkain ohjaa ajatuksiamme, ja ajatuksemme ohjaavat tekojamme. Yhteenvedonomaaisesti voidaan sanoa, että eräs Tooran keskeisiä ajatuksia on yhteisöllisyys. Se on asia, jota niin suomalaisessa eduskunnassa kuin myös maailmanpolitiikassa tulisi edistää.

Tooran yhteisöllisyys korosti kolmea asiaa. Talouden yhteisöllisyyttä, henkilökohtaisen moraalin yhteisöllisyyttä ja uskon yhteisöllisyyttä. Näin syntyi Israelin kansa, joka monin tavoin aateperinnöltään on vaikuttanut myös meidän kansamme ja valtiomme perusteisiin.

Aiheekseni on annettu teema *Israelin tilanne eduskunnasta katsottuna*. Tämä teema nostaa esille kolme teemaa: ystävyys, samanlaiset mitat ja näkymme tulevaisuudesta.

On ystäviä, mutta mitataanko samalla tavalla

Tiedämme ja tunnemme lukuisia vahvoja suomalaisia vaikuttajia, jotka sekä tänään että lähihistoriassa ovat vahvas-

ti vaikuttaneet hyvien ja lämpimien suhteiden syntyymiseen ja syvenemiseen meille rakkaiden valtioiden välillä. Israelilla on ystäviä.

Mutta samalla joudumme kysymään, käytetäänkö suomalaisessa yhteiskunnassa aina ja kaikkialla samanlaisia vaakoja ja samanlaisia arvosteluperusteita kaikissa asioissa.

Tiedotuksellinen keskipiste näyttää maailman medioissa olevan siirtokunnissa. Tässä tilanteessa on hyvä arvioida Sananlaskujen viisautta: on aika rakentaa ja aika olla rakentamatta. Tiedämme historiasta, että maa, kansa ja yhteinen usko ovat toki aina olleet juutalaisen kansan keskuksessa. Mutta uutinen on se, että modernin Israelin historiassa huomion keskipiste on viime vuosikymmeninä siirtynyt rauhan tavoittelemiseen. Kun kerran odotetaan ja vaaditaan, että jätetään rakentamatta, on hyvä muistaa, että on samalla aika jättää kivet heittelemättä.

Suomalaisena kansanedustajana ymmärrän, että historiallisista syistä maata ja kansaa korostanut Israelin kansa on jo tällä hetkellä valmis mitä pisimmälle meneviin myönnytyksiin, jos pysyvä ja todellinen rauha vain suinkin voitaisiin turvata. Se toki toteutuu, kun Hamas ilmoittaa konkreettisen rauhantahtonsa, Iran, Irak ja muut alueen maat lopettavat aseiden kuljetuksen Israelin lähialueille, ja Egypti sulkee rajansa alta kulkevat tunnelit.

Suuri ongelma on siinä, ettei nähdä suurta kuvaa. Mitkä maat eivät hyväksy Israelin olemassaoloa? Missä maissa sekä niiden ideologioissa ja uskonnollisissa näkemyksissä hyväksytään vihapuhe? Näihin kysymyksiin on syytä vastata ensin ja vasta sitten katsoa yksityiskohtia. Nämä mainitsemani ikävät asiat kertovat, että kaikilla ei ole halua arvioida tilannetta puolueettomasti. Samalla muistutamme itseämme juutalais-kristillisen perinnön universaalista yhteisöllisyydestä, jonka mukaan ei ole lupa luisua itsekkäille nationalistisille linjoille.

Johtavan pääkaupunkilehtemme laaja artikkeli rauhan tekemisestä Lähi-itään (HS 24.12.2012) oli epäilemättä hyvällä tarkoituksella ja tahdolla tehty. Kaikki haluamme rauhaa. Mutta silti oli pakko ihmetellä eräitä aika- ja tärkeysjärjestyksiä. Hamasille annettiin artikkelissa kymmenen vuotta aikaa harkita, mihin se lopulta ryhtyisi, sekä arabimaille mahdollisuus prosessin edetessä tunnustaa Israel – jonka siis YK jo vuonna 1947 on perustanut! Valitettava virheellinen tietokin oli mukaan etsinyt. Kirjoitus väitti, että Itä-Jerusalem oli vuoteen 1967 kansainvälisessä hallinnassa. Jotkut han olivat näin ajatelleet, mutta hallitsija kyllä oli Jordania.

Joudumme eduskunnassa silloin tällöin kyselemään sen perään, onko jotakin sanottu vai ei. On väitetty, että valmis-televisiassa EU-keskusteluissa Suomen edustaja olisi ollut valmis yksipuoliseen Israelin siirtokuntapolitiikan tuomitsemiseen tuomitsematta samalla Hamasin johdon Israel-vastaisia lausumia. Ministeri on suullisesti vakuuttanut, että esitetty tieto ei pidä paikkaansa, Saamme lähiaikoina ministerin vastauksen edustaja **P. Östmanin** kirjalliseen kysymykseen.

Asenne ja tietomuokkaus

Tarvitsemme tasapuolisuutta, kuten ministeri **Räsänen** on korostanut. Suorat kahdenväliset neuvottelut ovat suorien tie rauhaan. Tämä periaate koskee mielestämme niin Unescossa tehtäviä jäsenratkaisuja kuin YK:n tarkkailijajäsenyyttä koskevaa keskustelua. Viimemainitussa tilanteessa muun muassa Saksa ja Britannia antoivat esimerkkiä ja pidättäytyivät äänestyksessä. On hyvä, että Suomen kannaksi on selkeästi merkitty se, ettei mainittu viimeisyksinen äänestys merkitse sitä, että Suomi automaattisesti hyväksyisi *Palestinian Authorityn* valtioksi.

Onneksi kaikki kansainvälisen asennemuokkauksen aallot eivät ole yltäneet täydellä voimalla Suomeen. Maailmalla on valitettavasti hyvässä vauhdissa myös uustulkinta, joka koskee Jerusalemin asemaa Israelin historiassa. On kuultu jopa varsin virallisia väitteitä siitä, että Jerusalem, sen maantiede ja sen islamilaiset ja kristilliset pyhät paikat sisältäen Länsimuurin olisivat palestiinalaisten yksinoikeus.

Vastatoimia tähän historian ja totuuden vääristämiseen tulee nostaa asiallisen, laajan ja selkeän informaation avulla. Siinä lukuisat ystävyysjärjestömme voivat olla hyvänä apuna.

Sanamme kulkevat perintönä

Suomen eduskunnassa on viime vuosikymmeninä useampaankin kertaan tehty kysely siitä, miten alueelle lähetetyt tuet edistävät rauhaa. Kansainväliset tutkimukset kertovat, että eräät oppikirjat ovat kuvanneet naapuria varsin kieltei-

Israelissa tämänvuotiseen Tu bishvat -juhlan viettoon kuului suuri puunistutustapahtuma Karmel-vuorella. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun sinne istutettiin puita kahden vuoden takaisen metsäpalon jälkeen. Kuvassa väkeä matkalla istutuspaikalle. Kuva: KKL-JNF.

sessä valossa. Tällä hetkellä Suomi ei lainkaan tue kirjoja, vaan koulujärjestelmää. Hyvä näin. Toivottavaa onkin, että kauniita ja vain kauniita sanoja voitaisiin sekä painaa että kirjoittaa, molemmin puolin.

On monia asioita, jotka eivät periydy, mutta ovat silti perinnöllisiä. Äitini antoi minulle perinnön kokemuksesta, että olen arvokas. Olen huolissani periytyvästä väkivallan ihanoinnista – se kasvaa huonoa hedelmää. Monen juutalaisnuoren unelmaan kuuluu rauha, joka kerran koittaa. Siihen mahtuvat pikkuserkut, arabikansat ja palestiinalaiset. Mahtuuko heillä unelmiin matka juutalaiseen Jerusalemiin tai Tel Avivin kautta maailmalle? Sydämestäni toivon, että mahtuu.

Vain rauhan ajatukset johtavat rauhan tekoihin

Suuren rakkauteni Tooran profeetta Jesaja kirjansa luvussa 19 antaa kuvia Lähi-idän maailmasta. Ehkä sykähdyttävien on kuvaus jakeissa 23–24:

”Sinä päivänä avautuu valtatie Egyptistä Assyriaan, ja assyrialaiset tulevat käymään Egyptissä ja egyptiläiset Assyriassa, ja egyptiläiset ja assyrialaiset palvelevat yhdessä Herraa. Sinä päivänä Israel kohoaa kolmanneksi Egyptin ja Assyrian rinnalle ja on siunauksena keskellä kaikkea maata.”

Kun Suomen eduskunnan jäsenenä usein pohdin länsimaisen taloutemme kriisiä, jo taakse jätetyn sosialismin onnetonta perintöä, löydän ilon ja viisauden sanoja Toorasta. *Jakakaa maa kaikille suvuille ja perheille tasapuolisesti.* Näin Mooses. Riemuvuoden, tuon sulaisen viidennenkymmenennen vuoden piti tuoda vapautus heille, jotka olivat maansa menettäneet. He pääsivät maksutta takaisin oman työn ääreen. (3. Moos. 25:10)

Tätä tarvittaisiin tänäänkin.

Profeetta Hesekiel kuvaa rauhan ajatuksia: jakakaa maata perintöosiksi myös niille muukalaisille, jotka asuvat keskelänne ja synnyttävät lapsia keskuudessanne (Hes. 47:22). Profeetta Sakarja kertoo kansojen edustajista, jotka tulevat koolle lehtimajanjuhlaan, tuohon kirjoitusten ajanhistoriassa suureen oikeudenmukaisuuden ja tasauksen juhlaan (Sak.14:16).

Tätä aikaa parempaa odottaessamme haluamme tehdä hyvää. *Keren Kajemet*, eräs maailman vanhimmista ympäristönsuojelujärjestöistä, omilla moninaisilla tavoillaan edistää ihmisen ja ympäristön hyvää Israelin kansan maalla. Haluan toivottaa sille ja yhteiselle työllemme edelleen mitä parhaita menestystä.

Israelin kallio

Lähes 65 vuotta sitten annettiin Israelin valtion itsenäisyysjulistus. Monet sen korkeista ja eettisesti merkittävistä tavoitteista ovat vielä saavuttamatta. Olennaista on, että tätä voidaan ja tulee edelleen ja aina tehdä kunnioittaen kaikkia,

lähellä ja kaukana. Poliittiset paineet Israelin valtiossa ja valtiota kohtaan ovat merkittävät. Tehtävämme on katsoa eteenpäin.

David Ben Gurion kirjoitti itsenäisyysjulistuksen tekstiin myös sanat *Tsur Israel*, Israelin kallio. Kaikki poliittiset ryhmät eivät sitä olisi halunneet, jotkut toivoivat vielä enemmän. Tähän kallioon turvaten kuitenkin lähdettiin liikkeelle.

Juutalais-kristillinen perintömme on antanut hyvän pohjan eurooppalaiselle ja maailmanlaajuiselle eettiselle pohdinnalle ja lainsäädännölle – vaikkakin monissa kohdin perustalta on myös luovuttu. Mutta vaikeuksien tullessa, yhteisöllisyyden pettäessä ja rauhattomuuden vallatessa mieleemme, tälle historiallisesti koetellulle arvoperustalle aina palataan. Näin uskon olevan myös Suomen eduskunnassa.

Israelin kansalle ja Israelin valtion asukkaille, monien ahdinkojen keskellä rauhaa odottaville, Israelin ystäville ja heille, jotka vasta miettivät asiaa, meille kaikille, jotka rauhaa rakastamme, *Shalom!*

Jouko Jääskeläinen on kansanedustaja ja eduskunnan Israel-ystävyyseryhmän puheenjohtaja.

OLIIVIPUILLA AAVIKOT KUKOISTAMAAN

Keren Kajemet on menestyksellisesti taistellut aavikoitumista vastaan. Kuva: KKL-JNF.

Israelilaiset tutkijat, jotka ovat seuranneet oliivipuiden vaikutusta Israelin autiomaiden ekosysteemiin, ovat havainneet, että oliivipuilla on kuivilla alueilla monia hyviä ympäristövaikutuksia. Sen lisäksi, että niistä saadaan oliiviöljyä, ne suojaavat villieläimiä, kuten muuttolintuja, jotka lentävät joka vuosi Israelin kautta. Ne puhdistavat ilmaa saasteista, kuten hiilidioksidista, toimivat jätteen sijoituspaikkana, kun jätteet on kompostoitu, ja ne auttavat pitämään loitolla haitallisia eläimiä kuten shakaaleja.

Tutkimukseen osallistunut tohtori **Zohar Kerem** kertoo, että oliivipuut eivät ole kovin vaativia, ne selviävät kuivissakin olosuhteissa eikä niitä tarvitse paljon hoitaa. Ne tuovat vihreyttä autiomaahan, vaikka ekosysteemissä on vain vähän luonnollisia vesilähteitä. Vaikka on kyse maanviljelystä, luontoa ei rasieta. Tohtori **Adi Naali** jatkaa, että oliivipuut vähentävät tuulta ja pysäyttävät eroosion. Ne voivat olla kestävä ratkaisu aavikoitumisen estämisessä.

Kiinan lisäksi Israel on ainoa maa, joka on onnistunut pienentämään aavikoitumisen pinta-alaa. Puitten istuttaminen ja se, että autiomaata saadaan viheröimään, on alusta asti ollut tärkeä osa sionismin aatetta. Israel on saanut kansainvälistä tunnustusta taistelussaan aavikoitumista vastaan, kun se on pystynyt muuttamaan aavikkoalueita viljelysmaaksi. Tohtori **Nir Atzmon** toteaa: ”Emme ole ainoa maa, joka taistelee aavikoitumista vastaan, mutta olemme aloittaneet sen kauan ennen muita.”

unitedwithisrael.org
21. tammikuuta 2013

KUOLLEENMEREN KÄÄRÖT JA ESSEALAISET

Ariel Livson

Ariel Livson Turussa

Ensimmäinen talvimyrskykään ei estänyt runsasta turkulaisyleisöä saapumasta kuuntelemaan odotettua luentoa, jonka piti Turun seudun Suomi-Israel-yhdistys ry:n kutsumana arkeologi, matkaopas **Ariel Livson** aiheenaan *Kuolleenmeren kirjakääröt, uusinta tutkimustietoa*.

Salintäyteinen yleisö kuunteli hievahtamatta historiaan perehtyneen oppaan ja tiedemiehen puhetta sekä esitti kysymyksiä ja kommentteja tilaisuuden lopuksi. Suoraan Israelista palannut opas ei osoittanut pienintäkään väsymyksen merkkiä pitkästä työpäivästä ja ilmaston muuttumisesta huolimatta. Hän antoi kuulijoilleen ajattelemissa eväitä ja jakoi persoonallisella tavallaan tietoa, jonka tutkimista voimme jatkaa niin kotimaassa kuin Israelissakin.

Marjatta Järvinen

Oheisena julkaisemme esitelmän alkuosan, jossa kerrotaan yleisesti Qumranin löydöistä ja essealaisuudesta. Seuraavassa numerossa julkaistava jälkiosa käsittelee niiden mahdollisia yhteyksiä kristinuskon alkuvaiheisiin.

Kääröjen löytyminen

Vuonna 1947 Ta'amira-niminen beduiiniheimo oli paimentamassa lampaitaan Kuolleenmeren pohjoispäässä Qumranin alueella. Beduiinipoika **Muhammed ed-Dib** lähti etsimään kadonnutta karitsaansa ja heitti kiven yhteen Qumranin monista luolista. Hän kuuli sisältä kolahduksen ja kiipesi ylös luolaan, josta hän löysi suuren sinetöidyn keramiikkaruukun. Hän aukaisi sen, jolloin sisältä löytyi seitsemän pergamenttikääröä. (Pergamentti on vuohen tai lampaan nahkaa.) Beduiinit eivät ymmärtäneet niistä mitään ja kuljettivat niitä mukanaan kuukausia, kunnes he saapuivat Betlehemiin markkinoille vaihtamaan tuotteitaan. Muhammedin isä tarvitsi uudet sandaalit ja meni **Kando**-nimisen suutarin luo. Hän pyysi saada vaihtaa ruukun kääroineen uusiin sandaaleihin. Kando hyväksyi vaihtokaupan, koska hän tarvitsi nahkaa kenkien tekemiseen.

Todellisuudessa tarinaa on romantisoitu. Voi olla, että beduiinipoika todellakin löysi kääröt, mutta beduiinit varsin hyvin tiesivät mitä olivat löytäneet ja kenen luo kannatti mennä ne myymään. Kando oli nimittäin myös antikvaarikauppias.

Kando soitti heti eräälle armenialaiselle ystävälleen Jerusalemiin ja kertoi löydöstään. Tämä soitti välittömästi Heprealaisen yliopiston arkeologian professorille, **Eleazar Sukenikille**, ja kertoi löydöstä. He saivat sitten englantilai-

*Professori Eleazar Sukenik (1889–1953).
Kuva: Wikipedia.*

*Metropoliitta Mar Samuel (1909–1995)
Qumranin löytöjä tarkastelemassa.*

*Ainoa kokonaisena säilynyt kirjakäärö,
Jesajan kirja n. vuodelta 120 eKr.*

Isä Roland de Vaux (1903–1971) Qumranin kaivauksilla.

silta luvan matkustaa Kandon luo Betlehemiin. Sukenik oli ensimmäinen tiedemies maailmassa, joka sai tutkia näitä kallisarvoisia käärejä. Hän osti heti kolme näistä kääreistä yliopistolle ja lupasi tulla uudelleen ostamaan loputkin, kunhan vain saisi tarpeeksi rahaa kokoon. Mutta epäonne tuhosu suunnitelman, kun itsenäisyysota syttyi ja rajat suljettiin. Kando myi loput neljä kääreä syyrialais-ortodoksisen kirkon metropoliitta **Mar Samuelille** erääseen luostariin lähelle Jerusalemiä. Vuonna 1949 tämä muutti Yhdysvaltoihin ja vei kääret sinne mukanaan.

Beduiinit saivat 50-luvun alussa kuulla, että kääret olivat erittäin arvokkaita, ja näin he aloittivat salakaivuut Qumranin alueella ja löysivätkin paljon lisää käärejä ja niiden osia. He myivät ne Kandolle, josta vähitellen alkoi tulla rikas antikvaarikauppias.

Vuonna 1952 arkeologit yrittivät tehdä lopun beduiinien salakaivuista ja aloittivat kaivaukset professori-munkki **Roland de Vaux'n** johdolla. Kaivaukset kestivät lähes viisi vuotta. Niissä tutkittiin kaikki mahdolliset luolat Qumranin alueella ja kaivettiin myös esiin Qumranin rauniot. Lopputuloksena oli, että löydettiin vielä yli 700 kääreä ja sen lisäksi kymmeniätuhansia käärejen paloja. Ne siirrettiin heti Itä-Jerusalemiin Rockefeller-museoon, jossa osa niistä on vielä tänäkin päivänä.

Vuonna 1953 professori Sukenik kuoli eikä ehtinyt nähdä niitä neljää kääreä, jotka oli viety Yhdysvaltoihin. Mutta vuotta myöhemmin hänen poikansa professori **Yigael Yadin** (1917–1984) matkusti Yhdysvaltoihin luentomatalle. Hän näki *Wall Street Journal* -lehdessä ilmoituksen, jonka mukaan yli 2000 vuotta vanhoja käärejä oli myytävänä. Hän soitti heti annettuun numeroon, jossa metropoliitta Samuel itse vastasi puhelimeen. Pitkien neuvotteluiden jälkeen Israelin valtio osti kääret takaisin sinne minne ne kuuluivatkin. Niistä maksettiin 250 000 dollaria, ja rahat saatiin lahjoituksena eräältä Gottesman-nimiseltä New Yorkin juutalaiselta. Tällä hetkellä kääret ovat näytteillä Kirjan pyhäkössä Jerusalemissa. Nykyään Qumranin kääret ovat niin arvokkaita, ettei niitä voi rahassa arvioida – jopa Mona Lisan hymy hyytyy niiden rinnalla!

Käärejen sisältö

Qumranista löydettiin osia kaikista Vanhan testamentin kirjoista Esterin kirjaa lukuun ottamatta. Essealaiset, jotka olivat vastuussa näistä kääreistä, eivät nähtävästi lukeneet Esterin kirjaa, koska siinä ei kertaakaan mainita sanaa Jumala – se ei siis ollut tarpeeksi hengellinen kirja heille. Näin siis tutkijat väittävät, mutta todellisuudessa Jumala esiin-

tyy Esterin kirjan joka sivulla, ainakin Hänen läsnäolonsa. Nk. essealaiset ovat varmasti lukeneet Esterin kirjaa, sitä ei vaan ole vielä löydetty Qumranista, tai sitten sen kopiot eivät ole säilyneet.

Yli 200 kääroä sisältää Vanhan testamentin kirjoituksia. Loput käsittelevät apokryfisiä ja apokalyptisiä kirjoituksia, ja mukana on myös essealaisten omia kirjoituksia. Kaikkein parhaiten säilynyt on kokonainen Jesajan kirja, joka on n. 2000 vuotta vanha, hepreankielinen ja lähes seitsemän metriä pitkä kääro. Suurin osa kääroistä on hepreankielisiä, mutta osa on myös aramean ja kreikan kielellä. Osa kääroistä on noin vuodelta 100 eKr. ja osa alkuseurakunnan ajalta. Vanhin on osa Samuelin kirjaa noin vuodelta 400 eKr.

Yksi arvokkaimpia ja ihmeellisimpiä käärojä on *Eenokin kirja* (Henok), joka löydettiin luolasta 4. Se on täydellinen, arameankielinen ja yli 2000 vuotta vanha kääro. Tätä ennen tunnettiin vain yksi vaillinainen, koptinkielinen Henok. Tätä kirjaa luettiin Raamatun aikana yleisesti, mutta myöhemmin sekä rabbit että kristityt papit jättivät sen pois käytöstä – ehkä siksi, että se on niin ihmeellinen ja joidenkin mielestä jopa vaarallinen kirja.

Eenokin kirjassa kerrotaan, että Jumala otti Henokin ylös seitsemänteen taivaaseen, jossa Jumalan enkeli opetti hänelle kaiken, mitä ihmiskunnan täytyy tietää. Siitä tiedosta syntyi 350 kirjaa. Henok tuli takaisin maan päälle ja pyysi poikaansa Metuselahia opettamaan kaiken tiedon jälkeläisilleen. Vähän ajan kuluttua Jumala otti hänet vielä kerran ylös, jolta matkalta hän ei sitten koskaan enää palannut, kuten Raamatussakin kerrotaan.

Kuolleen meren kirjakääröt ovat monestakin syystä erittäin arvokkaita. Ensinnäkin ne ovat vahvistaneet **Josefus Flaviuksen, Plinius Vanhemman ja Dio Chrysostomin** kertomukset essealaisista ja antaneet heistä myös tärkeitä lisätietoja. Toisekseen kääröt ovat lopullisesti vahvistaneet sen käsityksen, että se Vanha testamentti, jota luemme nykyisin, on ollut lähes samanlainen, pieniä eroja lukuun ottamatta, jo yli 2000 vuotta sitten. Jeesus on siis lukenut samaa hepreankielistä Vanhaa testamenttia, jota me juutalaiset luemme vielä nyt. Rabbit ovat olleet erittäin tarkkoja kopioidessaan Raamattua – jopa pisteet ja pilkut on pantu samoille paikoille.

Kääröt ovat myös selvittäneet meille Jeesuksen ajan hengellistä, yhteiskunnallista ja taloudellista tilannetta ja sitä sekasortoa, joka tuli maahan **Herodes Suuren** kuoleman jälkeen. Ne ovat myös auttaneet tiedemiehiä heprean- ja arameankielen tutkimisessa.

Monet tahot pelästyivät käärojen löytymistä 1950-luvun alussa, koska epäiltiin, että niissä olisi jotain sellaista, joka tulisi kumoamaan kristinuskkoa. Pelko oli aiheeton, sillä mi-

tään sellaista ei ole löydetty. Päinvastoin kääröt ovat vahvistaneet kristinuskkoa osoittamalla selvästi, että sen juuret ovat tiukasti juutalaisuudessa, ja että meillä on samat perinteet. Kääröt myös osoittavat, että Jeesuksen aikana oli kaikenlaista hengellistä kuohuntaa ja erimielisyyttä, josta Uusi testamenttikin todistaa.

Mitä essealaisista tiedetään

Jo 200-luvulla eKr. Israelissa oli kolme uskonnollista puoluetta, joista suurin ja suosituin oli farisealaisuus. Sitä kannatti lähes koko kansa. Sitten oli saddukealaisuus, joka oli pappispuolue, ja kolmantena essealaisuus, joka oli näistä kolmesta pienin ja hurskain. Sekä farisealaiset että essealaiset uskoivat ylösnousemukseen ja lukivat kaikkia Vanhan testamentin kirjoja. Molemmilla oli myös hyväntekeväisyystoimintaa. Saddukealaiset eivät uskoneet ylösnousemukseen ja lukivat ainoastaan viittä Mooseksen kirjaa.

Noin 130 eKr. hasmonilaiskuningas **Johannes Hyrkanus I** nimitti itsensä ylipapiksi Jerusalemin temppeliin. Tästä essealaiset raivostuivat, ja syntyi täydellinen välirikko heidän ja muitten juutalaisten välille, koska heidän mielestään kuninkaan toimenpide oli Raamatun vastainen. Raamatun mukaan ylipappi oli valittava Aaronin jälkeläisen Sadokin suvusta, johon hasmonilaiset eivät kuuluneet. He kuuluivat tavalliseen pappissukuun, leeviläisiin.

Essealaiset lopettivat kokonaan käynnin temppelealueella eivätkä enää puhdistautuneet samoissa altaissa muitten juutalaisten kanssa. He laskivat itselleen uuden aurinkokalenterin, kun muut juutalaiset käyttivät edelleen kuukalenteria. Sen vuoksi essealaisten pyhäpäivät osuivat eri aikoihin kuin muiden juutalaisten. Esimerkiksi heidän sapattinsa alkoi tiistai-iltapäivänä, ja kun heidän pääsiäisensä oli jo ohi, muilla se vasta alkoi. He eivät enää haudanneet vainajiaan Jerusalemiin päin, niin kuin muilla juutalaisilla oli tapana, vaan pohjois-eteläsuuntaan. Hengellisiä vihollisiaan he kutsuivat kyykäärmeitten sikiöiksi. Omaa oppiaan he kutsuivat Uudeksi Liitoksi ja he kastoivat uusia jäseniä tähän liittoon. Puhdistautuminen oli heille elintärkeää, ja sen tarkoitus oli pääasiassa hengellinen. Heidän mielestään parannus tapahtui ainoastaan kasteen kautta syntien anteeksiantamiseksi. He elivät vaatimattomina ja hengessä köyhinä auttaen sairaita ja köyhiä. Heillä oli yhteinen omaisuus ja sihteeri tai kassanhoitaja, joka hoiti omaisuutta. Qumranista löydettiin vuonna 1993 suorakulmainen keramiikkapalanen (ostrakon), joka oli kuitti uuden jäsenen yhteisölle luovuttamasta omaisuudesta.

Essealaiset uskoivat viimeiseen taisteluun, jota he kutsuivat *Valon ja Pimeyden lasten* väliseksi sodaksi. Hesekiel

kutsui sitä Googin sodaksi ja Johannes Harmageddonin sodaksi. He odottivat sekä hengellistä että maallista Messiaasta, mutta viimeisimpien tutkimusten mukaan heidän kirjoituksiinsa mainitaan myös kärsivä Messias. Essealaiset saarnasivat alituisesti: "Tehkää parannus, sillä taivasten valtakunta on lähellä." Viimeisen sodan ja Messiaan ilmestymisen jälkeen he olisivat rakentaneet uuden temppelin Jerusalemiin ja toimineet siellä temppelikäärön mukaisesti – tämän beduiinit löysivät Qumranista vasta vuonna 1962. Käärö on nykyään näytteillä Kirjan pyhäkössä Jerusalemissa. Essealaiset erosivat muista juutalaisista siinäkin, että heidän mielestään viimeinen sota ja Messiaan tuleminen olivat jo ovelle. Sen takia heitä pilkattiin messiaaniseksi eli kristityiksi; kristittyhän tarkoittaa messiaaninen, ja Jeesuksen aikana sanalla oli vähän eri merkitys kuin nykyään.

Hengellistä johtajaansa essealaiset kutsuivat *Vanhurskauden opettajaksi* ja tämän vihollista *Vääryyden opettajaksi*. Välikon alkaessa Vanhurskauden opettaja lähti lähimpien kannattajiensa kanssa pois Jerusalemissa Kuolleenmeren pohjoispäähän Qumraniin, jonne he perustivat kylän ja koko yhteisön hengellisen keskuksen; tälle he antoivat nimeksi Damaskos, joka on arameaa ja myös hepreaa ja tarkoittaa verimaljaa.

Lähi-idässä oli siis kaksi Damaskosta Jeesuksen aikana. Sen lisäksi, että essealaisilla oli Qumranissa yhteinen omaisuus, he myös viljelivät maata. He eivät myöskään menneet naimisiin. Qumran oli näin samalla kertaa maailman ensimmäinen luostari- ja kibbutsiyhteisö. Heillä oli tapana adoptoida orpolapsia muualta Israelista ja he kasvattivat heidät essealaisuuteen. Heidän yhdyskuntasäännössään, joka löydettiin

vuonna 1947, kerrotaan tarkoin miten heidän tuli elää ja olla, ja miten jäseneksi päästiin. Heillä oli erittäin ankarat lait, ehkä osittain sen takia, että he valmistautuivat viimeiseen sotaan. Valehtelemisesta, kateudesta, huolimattomuudesta ja ylpeydestä rangaistiin ankarasti. Yleisimmät rangaistukset olivat ruoka-annosten pienentäminen tai yhteisöstä erottaminen määräajaksi tai kokonaan. Jos kävi pitkäkseen tai nukahti yleisessä kokouksessa, joutui erotetuksi kolmeksi kymmeneksi vuorokaudeksi. Sama rangaistus seurasi, jos sylki kokouksessa.

Essealaiset toimivat Qumranissa lähes 200 vuotta, luokun ottamatta pientä taukoa 31 eKr. sattuneen maanjäristyksen jälkeen. Kun roomalaiset hyökkäsivät Jerikosta En-Gediin vuonna 69 jKr., he matkalla sinne tuhosivat ja polttivat Qumranin. Varmasti ainakin osa essealaisista on taistellut roomalaisia vastaan ja ehtinyt piilottaa kääröt ympärillä oleviin luoliin. Ehkä he uskoivat, että tämä oli se viimeinen taistelu Valon lasten ja Pimeyden lasten välillä. Osa heistä on päässyt pakenemaan, sillä siitä on todisteita sekä Masadalla että Egyptissä saakka. Essealainen yhteisö on ehkä jatkanut olemassaoloaan vähän aikaa Egyptissä, kunnes osa sen jäsenistä on palannut isiensä uskoon, ja osa on liittynyt alkuseurakuntalaisiin temppelin hävityksen jälkeen.

Suunnilleen edellä kerrotulla tavalla tutkijat yleisesti ymmärtävät essealaisuuden ja Qumranin. Qumranin löytöjen jälkeen on syntynyt myös useita teorioita essealaisuuden yhteydestä kristinuskon alkuvaiheisiin. Kirjoituksen toisessa osassa tarkastellaan näistä mielenkiintoisimpia.

Helsinki – Tel Aviv – Helsinki

Toiviomatkojen suorat tilauslennot viikoittain

Syyskausi 2013: 18.9. – 10.11. (paluu 17.11.)

Kevätkausi 2014: 16.2. – 27.4. (paluu 4.5.)

Annankatu 31-33 C, 00100 HELSINKI. Puhelin (09) 5657170.

Faksi (09) 56571727, helsinki@toiviomatkat.fi, www.toiviomatkat.fi

OSMO VISURI

(14.12.1927-21.1.2013)

MUISTETTAKOON

Raikuva nauru ja kova ääni olivat ne ominaisuudet, joihin kiinnitin huomiota Osmo Visurissa tavatessani hänet ensimmäisiä kertoja Israelin suurlähettilään vastaanotoilla. Kun sitten ensin yhdeksän vuoden ajan Helsingin Suomi-Israel Yhdistyksessä (1985–1993) ja myöhemmin kuudentoista vuoden ajan Suomi-Israel Yhdistysten Liitossa (1993–2008) tein hänen kanssaan yhteistyötä, huomasin toki hyvin pian, että

oli hänessä muitakin ominaisuuksia. Hän oli ahkera ja aikaansaava. Ei hän säästellyt voimiaan silloin kun oli jokin projekti hoidettavana. Hän oli myös innokkaasti ideoimassa erilaisia tapahtumia. Liiton puheenjohtajaksi tultuaan hän vieraili muistini mukaan kaikissa paikallisyhdistyksissä kertomassa Israelin taiteesta. Kun liitolla oli israelilaisia vieraita, tarjosi Osmo mielellään vieraanvaraisuuttaan. 1980-luvun lopulla hän oli erityisen innokkaasti suunnittelemassa ja toteuttamassa Israel-viikkoja Savoy-teatterissa. Hän järjesti myös israelilaisten kuvataiteilijoiden, joista mainittakoon **Tova Sadan** ja **Yehuda Bacon**, näyttelyitä omassa galleriassaan *Studio Osmo Visurissa*. Molempien näyttelyt kiersivät lisäksi useilla muilla paikkakunnilla.

Osmo Visuri mielellään muisteli Israelissa ja matkoillaan Israeliin kohtaamiaan henkilöitä. Näistä saimme kuulla esimerkiksi liittokokousmatkoilla, milloin Tallinnaan, milloin eri yhdistyspaikkakunnille suuntautuneilla. Välillä niitä pääsivät kuuntelemaan myös kanssamatkustajat laivalla tai junassa. Pyysin häntä kirjoittamaan silloin toimittamaani *Jediduttiin* näitä "Kohtaamisiaan". Vuoden 1997 alusta lähtien kahdentoista vuoden ajan hän jatkoikin muisteluaan, aluksi henkilökuvia, mutta myöhemmin ne muuttuivat lyhyehköiksi jutuiksi: ihmisestä oli siirrytty enemmänkin Israelin ideaan. Varsin mielenkiintoista sekin.

Hallituksen kokoukset olivat luku sinänsä. Viimeisinä vuosina ne pidettiin usein Osmon galleriassa. Välillä ne lähtivät rönstyille milloin millekin tielle, mutta aina kuitenkin lopulta tiedettiin mistä asioista oli päätöksiä tehty. Uskon, että kaikilla oli kokouksen jälkeen hyvä olla. Kokoukset olivat aina sopuisia.

Israeliin Osmo matkusti ensimmäisen kerran vuonna 1949 kohta Israelin itsenäistyttyä. Juuri täysiikäistynyt nuorukainen tutustui maahan ja opiskeli Bezalelissa. Ensimmäinen seuramatka KarAirin koneella Israeliin tehtiin 1953, ja Osmo oli tuolloin matkanjohtajana. Häntä voi todella pitää nykyaikaisen Israelin-matkailun uranuurtajana. Osmo teki Israeliin kaikkiaan nelisenkymmentä matkaa, pääasiallisesti 1950–1970 -luvuilla. Matkojen tuloksena syntyi runsas valokuvakokoelma, valokuvista upeita kirjoja, joista mainittakoon *Lauluja Luojalle* (1969) ja *Ylös Jerusalemiin* (1971). Myös kaitafilmaamista hän harrasti sekä yksin että myöhemmin TV-kuvausryhmien kanssa. Kun Osmo pääsi sinuiksi Israelin valon kanssa, syntyi myös paljon maisema-akvarelleja.

Monialaisesta osaamisestaan ja aikaansaannoksistaan Osmo ei juurikaan saanut julkista tunnustusta. 2000-luvun alussa olin puuhaamassa liiton nimissä hänelle *Pro Finlandian* anomista. Sitä ei valitettavasti myönnetty. Osmon kohdalla toteutui vanha suomalainen sananlasku: "Työ tekijäänsä kiittää." Me Suomi-Israel Yhdistysten jäsenet voimme olla hänelle hyvin kiitollisia ja jopa ylpeitä, että olemme saaneet tehdä vapaaehtoistyötä Osmon kaltaisen ihmisen kanssa.

Helsingin Suomi-Israel Yhdistys on istuttanut Osmon nimissä KAF-metsään viisi puuta.

Tuula Ruoppa-Salo

TAMMI(KUU) = KAKSOSET (?)

David Landau

Eenokin kirja

Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa kerrotaan: "Kun Henok oli elänyt 65 vuotta, hänelle syntyi Metuselah. Metuselahin syntymän jälkeen Henok eli vielä 300 vuotta vaeltaen aina Jumalan tahdon mukaisesti, ja hänelle syntyi lisää poikia ja tyttäriä. Henok eli kaikkiaan 365 vuotta. Hän vaelsi kuuliaisena Jumalalle. Sitten häntä ei enää ollut, sillä Jumala otti hänet luokseen." (1. Moos. 5:21–24)

Tämä Raamatun teksti inspiroi kolmannella tai toisella vuosisadalla ennen ajanlaskun alkua tuntematonta juutalaista kirjailijaa kirjoittamaan kirjan, missä hän kertoi, mitä Henokille tapahtui kun hän vaelsi Jumalan kanssa. Tämä kirja tunnetaan nykyään nimellä *Ensimmäinen Eenokin kirja*.

Kirjan luvuissa 72–82 Henok kertoo auringon, kuun ja tähtien kierrosta seikkaperäisesti. Samalla kirjoittaja väittää, että vuoden pituus on 364 päivää, ja esittelee 364-päiväisen kalenterin rakenteen sekä sen osien nimet. Tässä kohdassa on osa alkuperäisestä kirjasta hävinnyt ajan varrella, ja siitä syystä vain osa kalenterin kuvauksesta on säilynyt.

Eläinradan kaksoset

Henok kirjoitti: "Vuosi alkaa kun Melkiel, jonka nimi on myös Tamaini, nousee. Sen valtakunta kestää 91 päivää, ja silloin on kuumia päiviä. Puut antavat hedelmiä, lehdet kasvavat puihin, viljaa korjataan, kukat kukkivat, ja talven kasvisto kuolee." (1. Eenok 82:15)

Tästä tekstistä käy ilmi, että *Tamaini* on kevään alku. Tälle sanalle ei ole yleisesti hyväksyttyä selitystä. Se tuo mieleen suomen sanan *tammi(kuu)*. Ehdotan, että sana *Tam'aini* on peräisin aramean kielen sanasta *teomin*, 'kaksoset'.

Ensimmäisen Eenokin kirjan katkelmia on löydetty Qumranista. Niistä on selvinnyt, että kirjan alkuperäinen kieli on ollut aramea. Puolalainen pappi ja raamatuntutkija **Józef Tadeusz Milik**, yksi Kuolleenmeren kääröjen tunnetuista tutkijoista, väittää kirjassaan *The Books of Enoch: Aramaic Fragments of Qumran Cave 4*, että jakeessa 82:9 viitataan eläinradan jaksoihin (ks. kuva seuraavalla sivulla).

Vuonna 1928 Hefzibah-kibbutsin maanviljelijät tekivät arkeologisia löytöjä. He kutsuivat paikalle arkeologeja Jerusalemissa, ja siitä lähtien on paikalla tehty kaivauksia moneen otteeseen. Arkeologit päättelivät, että paikalla oli muinainen synagoga. Nykyään sitä kutsutaan Beth Alphan synagogaksi. Löytynyt lattia on päällystetty mosaiikilla, jonka yksi kuvio kuvaa eläinrataa. Eläinradassa kaksosten merkki on talven lopussa Adar-kuun kohdalla.

Beth Alphan eläinratamosaiikki.

Tziporista löydettyssä eläinratamosaiikissa kaksosten merkki on Tishrei-kuukauden aikana eli syksyn alussa. Mielestäni Beth Alphan eläinrata seuraa Ensimmäisen Eenokin kirjan kalenterimallia.

Kalenteri suomalaisessa kansanperinteessä

Kalevalan toisessa runossa kerrotaan isosta jättimäisestä taivaan peittävästä tammesta, joka kasvoi maailmaan jo alkuaikana, kun maailmaa vielä muokattiin ja luotiin. Tammi peitti kuun ja auringon, ja maailma pimeni. Kirjassaan *Sana sanasta kaksi parhaasta Y.H. Toivonen* kirjoittaa **Uno Harvan** tuoneen esiin ajatuksen, että runojen iso tammi olisi alun perin tarkoittanut linnunradan tähdistöä. Artikkelissaan *Vintergatan (Budkavlen, 1945)*, Harva Toivosen mukaan huomauttaa, että suomalaiset ovat joskus kuvitelleet linnunrataa mahtavaksi puuksi. Mielestäni on mahdollista, että sanan tammi(kuu) merkitys voitaisiin yhdistää tähtiin.

Kirjassaan *Vuotuinen ajantieto Kustaa Vilkuna* kirjoittaa: "Mätäkuu on ainoa ikivanhan eläinradan kahdestatoista jaksosta, joka Suomessa on siirtynyt myös kansanperinteeseen ja joka usein muutenkin mainitaan. Mätäkuuta vastaavan eläinradanjakson 'virallinen' nimi on Jalopeura ja tällöin eletään muka samannimisen tähdistön vaikutuksen alaisena." Vilkuna kirjoittaa **Hugo Suolahden** osoittaneen eräässä tutkielmassaan vuonna 1932, että suomen mätäkuun ja ruotsin *rötmånadin* takana on alasaksalainen nimitys *rodendage* joka ei merkitsekään 'mätäpäiviä' vaan 'koiranpäiviä'.

Vilkuna jatkaa: "Sillä näet se koira, jonka mukaan eri kielet ovat saaneet koirapäivien nimen, ei ole tavallinen nelijalkainen koira, vaan taivaallinen tähti, taivaan kirkkain tähti,

Sirius, jonka toinen ikivanha nimi on Koira, Iso Koira, Orionin koira. Ja tämä on juuri se tähti, joka mätäkuun eli koirapäivien alkaessa on kohonnut taivaan rannalle ja ilmoittanut Koiratähden päivät alkaneeksi. Me täällä Pohjolassa emme tosin näe Siriuksen heliakkista nousua, mutta Välimeren maissa, Egyptissä ja Kaksoisvirran maassa se on aikoinaan kauan sitten otettu huomioon vuoden suurena merkkitapauksena."

Tästä esimerkistä voidaan päätellä, että suomalaisen kuukauden nimi tammikuu voitaisiin yhdistää sekä eläinraataan että tähtiin.

Iso härkä on kalevalaisessa kansanrunoudessa esiintyvä jättikokoinen härkä. Härän lihaa tarvittiin pitoihin. Toivonen kirjoittaa: "Myytillinen härkä on ikivanhoista ajoista saakka nähty taivaalla yhtenä eläinradan tähtikuviona, jonka nimi esimerkiksi sumerin kielessä oli *guanna*, 'taivaan härkä', akkadissa *šuru*, hepreassa *šor*, latinassa *taurus* 'härkä' jne. Jo sen nojalla, mitä tässä on mainittu vain jokunen esimerkki, tekee mieli kysyä, onko mahdollista selvittää meikäläisen runon luonnetta ja alkuperää vain ahtaalta kotoiselta pohjalta, ottamatta lainkaan huomioon esitetyn tapaisia kaukaisia vertauskohtia."

Kirkkovuoden kalenteri

Ensimmäinen Eenokin kirja kuuluu apokryfiseen raamattukirjallisuuteen. Se oli hyvin tunnettu sekä juutalaisten että varhaiskristittyjen parissa, mutta jo muinaisena aikana se poistettiin käytöstä ja vähitellen unohdettiin. Vain Etiopian koptikirkko pitää sitä vielä pyhänä ja on säilyttänyt sen Raamatussaan.

4QEnastr^b 28—En. 82: 9–13 (Pl. XXX)

למעדיהון לחדשיהון לדגליהון¹⁰ ואלן שמהת

וכש לטנהון לכל מסרתהון¹¹ אלן בעת

אן ראשין דאן לן פין

מפן ראשין בין ומין

ואן לן שמהת¹³ 5

[⁹. . . with regard] to their Zodiacal periods, their new moons, their (daily) signs. ¹⁰And [these are the names . . . and according to] their authority with regard to all their stations. ¹¹Four [leaders . . . and for three hundred and sixty-four days there are] chiefs of thousands [. . .] dividing the days [. . .] ¹³And] these are the names [. . .]

Milikin tulkinta Qumranista löytyneistä jakeista 1. Eenok 82:9–13.

Vaikka itse Eenokin kirja on unohduksissa, siitä on mielestäni kuitenkin jäänyt vaikutuksia tähän päivään asti. Juutalaisilla on oma kuun kierto perustuva kalenterinsa. Ensimmäisen Eenokin kirjan kirjoittaja ei nähtävästi pitänyt tätä kalenteria oikeana raamatunopin toteuttamisena. Sen sijaan hän ehdotti kalenteria, joka perustuu 364-päiväiseen vuoteen, eli vuoteen jossa on 52 viikkoa, ja juhlapäivät sidotaan määrättyihin viikonpäiviin. Tämä kalenteri ei yleisesti kiinnostanut juutalaisia, paitsi ehkä lahkolaisia jotka asuivat Qumranissa. Nähtävästi varhaiskristityt olivat kiinnittäneet enemmän huomiota siihen. Eräät varhaiskirkon historiantkirjoittajat kertovat 100–400-luvuilla Vähä-Aasiassa vaikuttaneista montanisteista, jotka käyttivät Ensimmäisen Eenokin kirjan kalenteria muistuttavaa kalenteria. Lahko on kadonnut, mutta väitän, että kalenterin peruseriaatteet voidaan nähdä esimerkiksi Suomen kirkkovuodessa.

Kirkkovuoden pääjuhlakaudet ovat joulu ja pääsiäinen. Siitä riippumatta, minä viikonpäivänä joulukuun on, kirkkovuosi alkaa ensimmäisestä adventtisunnuntaista, joka on aikaisintaan 27. marraskuuta ja viimeistään 3. joulukuuta, ja päättyy lauantaina tuomiosunnuntain jälkeen. Tuomiosunnuntai on viikko ennen ensimmäistä adventtisunnuntaita. Kirkkovuosi kestää 52 viikkoa eli 364 päivää, ja joka viides tai kuudes vuosi siihen lisätään karkausviikko. Joulua juhlietaan päivänä, johon roomalaisten aikaan merkittiin talvipäivän seisaus. Mielestäni on mahdollista, että tämä päivämäärä valittiin, jotta kirkkovuosi voitiin ankkuroida aurinkovuoteen. Vaikka joulukuun 25. päivä ei ole enää talvipäivänseisäuspäivä, se on kirkkovuoden tiettyyn päivämäärään sidottu juhlapäivä, joka toimii samalla kirkkovuoden ankkurina. Näin kirkkovuosi ei 'liiku', vaan on aina sidoksissa maan kiertoauringon ympäri. Mielestäni kirkkovuosi seuraa 364-päiväistä kalenteria.

Periaatteessa pääsiäinen on kevätpäiväntasausta seuraavan täydenkuun jälkeinen sunnuntai. Tätä juhlaa ei ole sidottu gregoriaaniseen kalenteriin, vaan sen päivämäärä vaihtelee vuosittain.

Pääsiäispäivää edeltävä perjantai on pitkäperjantai. Palmusunnuntai on viikkoa ennen pääsiäissunnuntaita. Laskiaistiistaita vietetään tiistaina seitsemän viikkoa ennen pääsiäistä. Suomen katolisessa kirkossa paastonaika kestää tuhkakeskiviikosta 40 päivää ennen pääsiäistä kiirastorstain iltamessun alkuun. Helatorstaita vietetään torstaina 40. päivänä pääsiäisestä. Helluntaita vietetään sunnuntaina, seitsemän viikon kuluttua pääsiäisestä ja kymmenen päivää helatorstain jälkeen. Toisin sanoen kirkkovuosi perustuu juhlien kiinnittämiseen tiettyihin viikonpäiviin, ja näin kirkkovuosi toteuttaa 364-päiväisen kalenterin tarkoitusta. Kun kirkkovuoden alku riippuu automaattisesti joulun päivämäärästä, tuloksena on oikeassa ajankohdassa pysyvä kalenteri.

On vielä kaksi juhlaa: loppiaista vietetään 12 päivää joulun jälkeen ja juhannusta kesäpäivänseisäyksen tienoilla. Nykyisin Suomessa ja Ruotsissa juhannus ajoittuu kesäkuun 20. ja 26. päivien väliseen lauantaihin. Suomessa vuoteen 1954 ja Ruotsissa vuoteen 1952 saakka juhannus oli 24. kesäkuuta. Kristilliset kirkkokunnat viettävät sitä Johannes Kastajan muistopäivänä, mistä tulee nimi juhannus.

Ensimmäisessä Eenokin kirjassa vuosi jakautuu neljään osaan. Jokaisessa osassa on 91 päivää: kolme 30 päivän kuukautta ja yksi lisäpäivä. Toorassa annetaan tarkat ohjeet milloin juhlat tulee viettää. Esimerkiksi: "Ensimmäisen kuun neljäntenätoista päivänä iltahämärissä on Herran pääsiäinen, ja saman kuun viidentenätoista päivänä on Herralle pyhitetty happamattoman leivän juhla." (3. Moos. 23:5–6) Toorassa ei kuitenkaan kerrota, minkälainen kalenterin tulisi olla.

Ensimmäisen Eenokin kirjan kirjoittaja kehitti kalenteria siten, että on mahdollista sekä noudattaa Tooran asettamia ohjeita että viettää juhlakaudet joka vuosi samoina viikonpäivinä. Juutalaisten kannalta tämä kalenteri on periaatteessa täysin kosher, mutta he noudattavat omaa kalenteriaan, jossa juhlapäivät eivät pysy kiinteinä viikonpäivinä. Koska kristityt eivät juhlita juutalaisten juhlia, heidän ei tarvitse pitää kuukausien rakennetta kirkkokalenterissaan.

Suomen kieli ja perinne ovat ikkuna muinaiseen aikaan

Suomen kielessä on sanoja, jotka ovat peräisin hepreasta. Suurin osa niistä on tullut Raamatun kautta, ja niitä käytetään sen yhteydessä, esimerkiksi *halleluja*, *aamen*, *Sebaot*, *sapatti*, *Aatami* jne. Filologit nimittävät suomen kieltä 'jäälaatikoksi', koska siinä on jäänyt elämään myös lainasanoja, jotka ovat hävinneet niistä kielistä, joista ne ovat tulleet. Monissa kielissä käytetään juliaanisen kalenterin kuukausien nimiä. Suomessa käytetään samaa kalenteria kuin muuallakin, mutta kuukausien nimet ovat erilaiset.

Ehdotan, että 'tammi(kuu)' — ja ehkä myös jotkin muut suomalaisen kalenterin kuukausien nimet — on peräisin Ensimmäisen Eenokin kirjan kalenterista. Ehdotan, että sanan *tammi* alkuperä on aramean kielen sana *teomin* 'kaksoset', jota se jonkin verran muistuttaa. Sana on voinut levitä pohjoiseen 364-päiväisen kalenterin välityksellä.

Vielä 150–200 vuotta sitten Suomessa ja Karjalassa oli elävänä muistitietona muinaista suullista perinnettä ja kansatieteellisiä kuvauksia. Säännöllinen keruutyö alkoi kartuttaa

kokoelmia 1830-luvulta lähtien. Kerättyä materiaalia säilytetään Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoissa ja sitä on luokiteltu. Uskon, että tästä materiaalista voidaan löytää vahvistusta tässä hahmottelemiini ajatuksiin. Suomen kieli ja perinne ovat ikkuna muinaiseen aikaan.

Nykyään puhutaan usein maailmankylästä eli maailmasta, jossa tieto leviää erittäin nopeasti. Toisaalta maailma on aina ollut iso kylä. Ainoa ero on, että tiedon leviäminen on ollut hitaampaa ja on kestänyt jopa satoja vuosia.

Lisätietoa:

David Landau (2005). The Montanists and the Jubilees Calendar. *Oriens Christianus: Hefte für die Kunde des Christlichen Orients*, vol.89, 103–112.

David Landau (2010). The Jubilees Calendar in Practice. *Namenkundliche Informationen*, vol. 98, 157–167 (http://www.namenkundliche-informationen.de/pdf/98/articles/NI%2098_2010_Landau.pdf).

FM, DI David Landau on Tampereella asuva vapaa tutkija.

Matkamessut 2013

Tammikuussa Suomi-israel yhdistysten liitto oli perinteiseen tapaan esillä matkamessuilla Matka 2013. Käytännön järjestelyistä vastasivat jälleen kerran Helsingin ja Vantaan Suomi-Israel yhdistykset. Kuvassa Helsingin yhdistyksen hallituksen jäsen *Anna Muukkonen* ja liiton puheenjohtaja *Juha-Pekka Rissanen*.

ISRAEL VUONNA 5773

Esitelmä- ja keskustelutilaisuuksien sarja syksystä 2012 kevääseen 2013
Helsingin yliopisto, päärakennuksen sali 12, Fabianinkatu 33 (3. krs)

Kevään 2013 jäljellä olevat tilaisuudet

ti 19.3.2013 klo 18.00 **Minäkö juutalainen? Ajatuksia identiteetistä, kulttuurista ja yrittämisestä**
ekonomi, kulttuuriyrittäjä *Raul Grünstein*

ti 23.4.2013 klo 18.00 **Rajojen ylityksiä Jerusalemissa**
teatteriohjaaja *Mikaela Hasán*

Tilaisuuksiin on vapaa pääsy. Tervetuloa!

Järjestäjänä Helsingin Suomi-Israel Yhdistys ry
(lisätiedot *Anna Muukkonen*, p. 040-760 0446)

SUVI JA FOLKE GRÄSBECK TEL AVIVISSA

Olimme **Folke Gräsbeckin** kanssa joulukuussa Israelissa säveltäjä **Ron Weidbergin** ja Tel Avivissa sijaitsevan *Levinsky Collegen* kutsumana. Itse pidin 5.12. luennon Suomen kansallissoittimesta kanteleesta oppilaitoksen musiikkikasvatuksen opiskelijoille. Keskusteluun nousi myös Suomessa puhuttujen kielten tausta.

Suomen suurlähettiläänä Tel Avivissa on tällä hetkellä **Leena-Kaisa Mikkola**. 6.12. oli Suomen 95. itsenäisyyspäivä, ja oli sovittu, että Folke soittaa hänen residenssisään itsenäisyyspäivän juhlavastaanotolla. Hän soitti **Sibeliuksen** *Romanssin Des-duuri*. Tilaisuutta oli tullut kunnioittamaan läsnäolollaan myös Israelin varapuolustusministeri **Avi Dichter**. Israelin entisistä Suomen suurlähettiläistä paikalla oli suureksi iloksemme **Miryam Shomrat**. Tapasimme myös suomalaisia ja Suomen ystäviä.

Folke konsertoi *Tel Aviv Soloists* -jousiorkesterin kanssa *Levinsky Collegessa* 9.12. hanukka-juhlan alkupäivinä. Ennen konserttia hän piti luennon Suomen musiikin historian pääpiirteistä ja konsertissa esitettävistä teoksista. Luento oli monelle hyvin valaiseva suomalaisen kulttuurin historian kannalta.

Konsertin aluksi Suomen suurlähettiläs Leena-Kaisa Mikkola toivotti Israelin väistyvän puolustusministeri **Ehud Barakin** tervetulleeksi, kuten myös muun juhlakonserttileisön. Ehud Barak oli kuullut Folken esityksestä Suomen lähetystössä ministeri Avi Dichteriltä, ja hän saapui itsekin innokkaana pianonsoittajana paikalle. Ron Weidberg kutsui illan järjestäjänä *Tel Aviv Soloists* -orkesterin ja kapellimestari **Barak Talin** esiintymislavalle.

Konsertti muodostui pääosin Sibeliuksen musiikista. Orkesteri avasi konsertin soittamalla *Andante festivo*. Viulut soittivat oikein linjakkaasti. *Suite champétren* (maalaisarja) toisen osan aloittivat sellot puhuttelevasti, ja viulut jatkoivat kirkkaasti. Kolmas osa alkoi konserttimestarin soololla. Se osa oli kokonaan rytmisesti hyvin iskevä. Seurasi *Hafräsk*-pianotrioin Israelin kantaesitys. Siinä soittivat **Hadas Fabricant** (viulu), **Hilla Epstein** (sello) ja Folke Gräsbeck (piano).

Sibeliuksen *pianokvinteton* jousiorkesteriversio, jonka soittaja on **Jouni Kaipainen**, oli myöskin Israelin kantaesitys.

Folke Gräsbeck (vas.) ja Ron Weidberg konserttia edeltäneellä Folken luennolla.

Levinsky Collegen opiskelijoita kanteleeseen tutustumassa. Taustalla etnomusiikin professori Natan Furmanski.

Konserttitalissa oli suurinta kokoa oleva Steinway-flyygeli, jonka vihki vuonna 1963 käyttöön **Arthur Rubinstein**. Orkesterin jouset soittivat teoksen kolmannen osan hymniteeman suurella antaumuksella. Loppucodan suuri *crescendo* nousi mahtavana. Tämän teoksen jälkeen Folke soitti Ron Weidbergin pyynnöstä jo ylimääräisensä eli *Finlandian* pianoversion. Seurasi vielä *Romanssi C-duuri* op. 42, joka on Sibeliuksen alkuperäinen sävellys jousiorkesterille. Orkesteri soitti upeasti ja hallitusti.

Konsertissa esitetyt Sibeliuksen sävellykset edustivat oivallisesti läpileikkausta säveltäjän eri tyylivaiheista varhaistuotannosta aina viimeiseen, seitsemännen sinfonian tyylivaiheeseen.

Edvard Griegin sävellys *Holbergin ajoilta* päätti muuten pelkästään Sibeliuksen musiikista koostuneen illan norjalaisunnelmiin iloisesti ja kepeästi, välillä tosin haikeastikin. Se oli erittäin nautittavaa jousiorkesterisoittoa.

Säveltäjä Ron Weidberg, joka on ollut ajoittain Israelin säveltäjäliiton puheenjohtaja, tunnetaan myöskin Israelin johtavana Sibeliuksen asiantuntijana. Hän on jo aikaisemmin järjestänyt Sibeliuksen konsertteja Israelissa, ja viime joulukuun konsertti Tel Avivissa oli uusi, menestykselinen tapahtuma tässä sarjassa.

Suvi Gräsbeck

Vallanvaihto Turussa

Lähes 30 vuoden puheenjohtajuuskauden jälkeen *Tapio Holvitien* (kuvassa oik.) seuraajaksi Turun seudun Suomi-Israel yhdistys ry:ssä valittiin *Olli Palo*. Hän on lähes saman ajan toiminut yhdistyksen varapuheenjohtajana ja on myös Suomi-Israel yhdistysten liitto ry:n hallituksen jäsen.

Israelin itsenäisyyspäiväjuhla Turussa

Israelin valtio viettää tänä keväänä 65-vuotista itsenäisyyttään. Turun seudun Suomi-Israel yhdistys ja Turun juutalainen seurakunta järjestävät Israelin itsenäisyysjuhlan torstaina huhtikuun 18. päivänä.

Aika: Torstai 18.4. klo 18.30

Paikka: Turun konservatorion Sigyn-sali, Linnankatu 60, Turku

Juhlan ohjelmassa on mm. suurlähettiläs *Dan Ashbelin* tervehdys, europarlamentaarikko *Hannu Takkulan* juhlapuhe, musiikkia (*Hillel Tokazier*), tanssiesitys (*Rakefet*-ryhmä) ja lausuntaa (*Marjatta Järvinen* ja *Iria Palo*).

Pääsyliput 20 €, ennakkovaraukset toiminnanjohtaja *Mikael Zewi*, p. 050-562 6327, mikaelzewi@hotmail.com.

Israel-tilaisuus Tampereella

Tampereen Harjun seurakunta järjestää yhdessä Suomi-Israel yhdistysten liiton kanssa musiikkipainotteisen Israel-tilaisuuden.

Aika: Torstai 21.3.2013 klo 18

Paikka: Pispalan kirkko, Pispalan valtatie 16, Tampere

Puhe: Suomi-Israel yhdistysten liiton puheenjohtaja *Juha-Pekka Rissanen*

Musiikki: *Folke* ja *Suvi Gräsbeck*

VALKOINEN JERUSALEM

Melanie Lidman

Suurin lumimyrsky kahteenkymmeneen vuoteen pysäytti Jerusalemin liikenteen ja tarjosi harvinaisia näkymiä: ortodoksit rukoilivat Länsimuurilla lumikerros mustien hattujensa päällä, Kalliomoskeijan kultainen kupoli pölyysi lunta, presidentti **Shimon Peres** teki lumiukon, ja pääministeri **Netanyahua** heiteltiin lumipalloilla oikealta ja vasemmalta.

Kukaan ei ollut osannut valmistaa jerusalemilaisia siihen valtavaan lumimäärään, joka peitti pääkaupungin varhain tammikuun 10. päivänä. Lapset kahlasivat 20 cm paksussa kinoksessa, heittelivät pahaa aavistamattomia vanhempiaan lumipalloilla ja yrittivät käyttää muovikasveja alustana laskiessaan mäkeä alas. Puistossa joku innokas harrastaja hiihti juuri sataneella lumella.

Myrsky aiheutti kaaoksen liikenteessä. Koko aamun moottoritiet olivat suljettuina, Jerusalemistä pääsi pois vain keran tunnissa, junalla Tel Aviviin. Julkinen liikenne oli ilmaista, jotta ihmiset eivät lähtisi liikkeelle autoillaan.

Yli 700 puuta kaatui lumikuorman alla, jotkin lähiöt jäivät ilman sähköä. Raivaustyöt kestivät kauan. Tiepalvelu nosti ojasta kymmeniä ajoneuvoja, jotka olivat suistuneet tieltä.

Presidentti Peres viimeistelee lumiukkoa.

Presidentti Peres totesi: "Jerusalemilla on monia värejä. Aamuauringon paisteessa se on kultainen, auringon laskiessa sinertävä. Valkoisena se on harvinaisen kaunis ja yhtenäinen. Kaikki Jerusalemissa tapahtuva on ihmeellistä. Tällä kertaa kaupungin väri on valkoinen."

Jerusalem Post online
10. tammikuuta 2013

Juutalaisen vuoden 5773 juhlapäiviä keväällä ja kesällä 2013

Pesah — juutalaisten pääsiäisaika	25. maaliskuuta – 2. huhtikuuta 2013
Jom Hashoa — natsien uhrien päivä	8. huhtikuuta 2013
Jom Hazikaron — kaatuneiden päivä	15. huhtikuuta 2013
Israelin itsenäisyyspäivä	16. huhtikuuta 2013
Lag baomer	28. huhtikuuta 2013
Jerusalem-päivä	8. toukokuuta 2013
Šavuot — viikkojuhla	14.–16. toukokuuta 2013
Tiša be'av — suru- ja paastopäivä	15.–16. heinäkuuta 2013

Juutalaisen kalenterin vuorokausi vaihtuu auringon laskiessa. Siksi juhla-aikoihin on sisällytetty myös aattopäivät.

PESAH – JUUTALAISTEN PÄÄSIÄINEN

Zaafran & Co

Pesahia – sitä pääsiäistä jota myös Jeesus vietti – vietetään juutalaisen kalenterin mukaan nisankuun 15. päivästä 22. päivään. Tänä keväänä tuo on myös Suomen kalenterin pääsiäisviikko. Pesahia vietetään Egyptin orjuudesta vapautumisen muistoksi, ja sen rituaalien tarkoituksena on kokea uudelleen tämä vapautuminen.

Kun farao monien vitsausten jälkeen ajoi israelilaiset pois Egyptistä, heillä ei ollut aikaa antaa taikinan nousta. Lähtöön liittyi tämän vuoksi happamaton leipä, ja sen muistoksi ei pesah-viikolla saa syödä eikä pitää hallussaan mitään sellaista jauhotuotetta, jossa on *hametsia*, hapatetta.

Pesahin viettoon liittyy monia perinteitä, jotka vaihtelevat sen mukaan, mistä päin maailmaa suku on kotoisin. Seuraavat neljä ohjetta ovat kuitenkin kaikille yhteiset:

Hametsin sijasta syödään happamatonta *matsa*-leipää kiireisen Egyptistä lähdön muistoksi.

Syödään *katkeria yrtejä*, jotta muistettaisiin israelilaisien kärsimä katkera orjuus.

Juodaan *neljä pikarillista viiniä tai rypälemehua* – kuninkaallista juomaa, jolla juhliitaan saatua vapautta.

Luetaan ääneen *Haggada*, liturginen teksti, joka kertoo Egyptistä lähdön yksityiskohtaisesti.

Ukrainan juutalaisia viettämässä pesahia 1800-luvulla.

Kuva: Wikipedia.

Haggadan lukeminen täyttää Raamatussa annetun veloitteen kertoa lapsille Egyptistä lähdöstä pääsiäisiltana.

Niinkuin esi-isät lähtivät Egyptistä vapaina miehinä, niin tulee meidän joka vuosi yhä uudelleen vapautua myös nykyajan orjuudesta. Aina ei ole ilmeistä, mikä on se "farao", joka hallitsee elämäämme, mutta tehtävämme on vapautua ja huolehtia siitä, että yhteytemme J-laan pysyy vahvana.

Onnellista juhla-aikaa – hag sameah!

Zaafran & Co:lla on ilo auttaa kokemaan pesahin vapautumisen onni juutalais-israelilaisittain. Tervetuloa käymään (Malminkatu 24, 00100 Helsinki) tai asioimaan postitse, puhelimitse (09-685 4584) tai sähköpostitse (natalie@zaafran.fi).

Zaafran & Co. juhlii pääsiäistä kanssanne 28.2 – 2.4

1 kpl chametz Matsa-leipä
+ 1 kpl chametz Matsa-leipä
= 9,90€ - Norm. 13€

Address: Malminkatu 24, 00100 Helsinki
Phone: 09 685 4584
Web: www.zaafran.fi Mail: natalie@zaafran.fi

1 kpl chametz Matsa-leipä
+ 1 kpl Rypälemehu
= 9,90€
Norm. 13€

Koodi: Jed2013

1 kpl chametz Matsa-leipä
+ 1 kpl Rypälemehu
+ 1 kpl Elite-kahvi
= 19,90€ - Norm. 24€

Aukioaika:
Mon-Viik: 09:30 – 17:00
Su: 12:30 – 17:30 & Pe: 09:00 – 15:00

JEMENIN VIIMEISET JUUTALAISET

The Media Line

Raidan kaupungissa, jossa kerran asui satoja juutalaisperheitä, on jäljellä vain neljän suvun jäseniä. Yhteensä Jemenissä on noin sata juutalaista.

Amranin maakunnassa Jemenin luoteisosassa Raidan pientä juutalaisyhteisöä ei pian enää ole. Kaikki, jotka voivat, muuttavat pois jatkuvan ahdistelun, vainon ja turvattomuuden vuoksi. Raidan kaupunki sijaitsee n. 50 km pääkaupunki Sana'asta. Jotkut sukujen jäsenistä ovat jo muuttaneet Israeliin tai Yhdysvaltoihin, jäljellä olevat harkitsevat muuttoa.

Pieni ryhmä juutalaisia asuu suojatulla alueella lähellä pääkaupunkia, jonne heidät pakotettiin muuttamaan kodeistaan.

Raidassa asuva ja maan tapaan khat-lehtiä pureskeleva rabbi **Suleiman Yahia** oli ensin haluton haastatteluun, mutta Jemenin kansalaisena hänellä on sikäläisten heimojen perinteet ja suhtautuminen vieraisiin, joita hän ei voinut kääntää oveltaan. Vähitellen hän näytti avautuvan ja kertoi elämästä Jemenissä.

Yahia pitää yhteyttä ulkomailla asuvien lastensa perheisiin kannettavan tietokoneen avulla. Uutta tekniikkaa ja internet-yhteyksiä oli ensin vaikea käsittää niin syrjäisessä paikassa. Hän kertoi kahden lapsensa asuvan Yhdysvalloissa ja oli maininta kolmannen olevan Israelissa, mutta vaihtoi sen tauon jälkeen New Yorkiksi. Ympäristö ei katso Israelia hyvällä, eikä siitä ole totuttu julkisesti puhumaan.

Hän sanoi kyllä tietävänsä, että Israelissa olisi paremmat olot, ja kertoi sinne muuttaneista perheistä, myös massamuutosta Israelin valtion perustamisen jälkeen. Nykyään kukaan juutalaisyhteisön jäsenistä ei käy töissä, he elävät ulkomailta tulevan ja valtion pienen avustuksen varassa. Muslimit ovat saaneet juutalaisten aikaisemmat työpaikat.

Rabbi opettaa juutalaisessa koulussa hepreaa, uskontoa ja matematiikkaa, muita aineita ei ole. Vasta viime aikoina tytöt ovat päässeet kouluun. Jemenin juutalaiset puhuvat hepreaa, mutta eivät tiedä kaikkien nykyaikaisten laitteiden nimiä hepreaksi.

Rabbi Suleiman Yahia (oik.) näyttää surulliselta, mutta lapset hymyilevät. Kuva: the media line - abdulrahman shamlan.

Raidassa on yksi synagoga, jossa juutalaiset tapaavat sapattina ja juhlissa, Muulloin ei saada kokoon tarvittavaa kymmentä miestä. Rabbi hoitaa vihkimiset ja kiistakysymykset juutalaisten välillä, opettaa juutalaisuutta ja suorittaa kosher-teurastukset.

"Elämme heimojen alueella, jossa ne ovat hallitusta vahvempia. Joskus haemme oikeutta heimon sheikiltä," rabbi kertoo. Ryöstöt, niiden yritykset ja muut aggressiot ovat tavallisia. Useimmat jäljellä olevat juutalaiset haluavat myydä omaisuutensa ja lähteä. Myös rabbi Yahia oli jo tarjonnut talonsa myytäväksi.

Jerusalem Post online
9. tammikuuta 2013

Jemenin juutalaiset

Perimätiedon mukaan joukko varakaita juutalaisia lähti Jerusalemissa vuonna 629 eKr., kun Jeremia ennusti temppelin hävityksen. Historioitsijat uskovat, että jo kuningas Salomon kauppaja- ja merenkulkuverkosto oli tuonut sinne juutalaisia. Selviä todisteita Jemenin juutalaisista on kuitenkin vasta 200-luvulta lähtien jKr.

Aluksi juutalaisilla oli vahva asema Himyarissa, joka oli yksi alueen kuningaskunnista. Monet sen asukkaat, jopa itse hallitsijaperhe, kääntyivät juutalaisuuteen, ja juutalaisuudesta tuli vallitseva uskonto. Tämä kesti vuoteen 525, jolloin Etiopian kristityt ottivat siellä vallan. Etiopian valta päättyi muslimivalloitukseen 600-luvulla, jolloin juutalaisista tuli "suojeltuja" toisen luokan kansalaisia. Heidän

Operaatio "taikamatto". Kuva: Wikipedia.

yhteytensä muihin juutalaisyhteisöihin katkesivat lähes täysin, ja heidän kulttuurinsa sai paljon vaikutteita arabeilta. Tuosta Jemenin juutalaisten ajasta on vain vähän tietoa, mutta Kairon genizasta löytyneiden kirjeiden mukaan he elivät tuolloin ahdingossa.

1200-luvulta 1600-luvulle heillä oli helpompaa afrikkalaisten rasulidien ja Turkin vallan alla, mutta šiialaisuudesta erkaantuneiden zaidilaisten vallattua alueen 1630 heille koitti synkkä sorron aika. Tämän jälkeen on heillä ollut eri muslimivallanpitäjien alla milloin vähän helpompaa, milloin taas vaikeampaa.

Vuosina 1949–50 Jemenistä lennätettiin Israeliin lähes 50 000 juutalaista operaatiossa, jota kutsutaan nimellä *kotkan siivillä* tai *taikamatto*. Jemeniin heitä jäi hyvin vähän.

Lähde: jewishvirtuallibrary.com

LAAJEMPIA KUVAKULMIA

Hannah Brown

Sahne on monille suomalaisillekin tuttu "paratiisi".

Tel Aviv on viime päiviin asti ollut Israelin filmiteollisuuden keskus. Viime vuosina on alettu tehdä elokuvia myös suurten kaupunkien ulkopuolella. Tarinat erilaisesta Israelista ovat hitaasti mutta varmasti päässeet esille. Tämän suuntauksen vahvistamiseksi tarjotaan Tel Avivissa ilmaisten esitysten sarjaa filmeistä, jotka on tehty periferiasa. Sarjaa rahoittaa *Bank Leumi*, ja se on nimeltään *Elokuva kohtaa todellisuuden*.

Ensimmäisenä nähdään **Ran Talin** ohjaama filmi *Eedenin puutarha*. Ohjaaja palkittiin parhaana Jerusalemin filmifestivaaleilla 2012.

Eedenin puutarha kertoo Sahnen (Gan Hashlosa) kauniin luonnonpuiston tarinan. Se sijaitsee lähellä Beit Sheania, ja siellä voi nähdä poikkileikkauksen Israelin yhteiskunnasta. Filmissä kerrotaan erilaisten ihmisten tarinoita, sekä puistossa työskentelevien että vierailijoiden. Ikäännytynyt kibbutsilainen

tulee uimaan varhain aamulla, pohjoisesta tullut arabiperhe on piknikillä, ryhmä entisen Neuvostoliiton alueelta tulleita maahanmuuttajia syö, juo ja ui, sotilaat käyvät puistossa, ja turistit kaikkialta maailmasta pysähtyvät siellä.

Filmi keskittyy ihmisten tarinoihin: Sahnessa on juutalainen mies, jonka vaimo on jättänyt, palestiinalainen, joka ei ole löytänyt etsimäänsä elämää Israelista eikä ulkomailta, israelilainen nainen, joka on lähtenyt raastavasta suhteesta, mies, joka suree veljensä kuolemaa.

Sarjan tuottaja **Yael Shuv** kertoo filmien olevan paikoista, joissa on vielä puhdasta luontoa, ja ihmisistä ympäristöissä, joissa tunnetaan naapurit ja joissa mäntyjen väri vaihtuu vuorokauden ja vuodenaikojen mukaan.

Jerusalem Post online
31. tammikuuta 2013

ISRAELILAISIA KANSANTANSSEJA

HELSINGISSÄ JA VANTAALLA

Agricolan kirkon liikuntasalissa maanantaisin klo 17-18 alkeisryhmä, ohjaajana *Pirkko Nyqvist* (0400-885959)
klo 18-20 jatkoryhmä, ohjaajana *Viveca Unnérus* (044-5218221).

Kinaporin vanhustenkeskuksen juhlasalissa

Kinaporinkatu 9, Sörnäinen, tiistaisin klo 11.50-12.55,
ohjaajana *Win van der Kooij* (044-5210225).

VANTAAN Jokirannan koululla

 lauantaisin klo 14-17.

Tiedustelut *Kristiina Rämö* (040-526 0646,
kristiina.ramo@fimnet.fi),
Tapani Rämö (040-526 0636, tapani.ramo@helsinki.fi).

JOENSUUSSA Hukanhaudan seurakuntatalossa,

 Lonikintie 18.

Tiedustelut *Sirkku-Liisa Häyhä-Karmakainen*, sirkku.hayha-karmakainen@jns.fi.

KARJAAN suomalaisen seurakunnan tiloissa Keskuskatu 23, Karjaa, torstaisin klo 18.30-20.30,
ohjaajana *Win van der Kooij* (044-5210225).

LOHJALLA Mäntynummen seurakuntatalossa

 Mäntynummentie 17,

joka toinen sunnuntai 20.1.2013 alkaen klo 18.00-20.00, ohjaajana *Win van der Kooij* (044-5210225).

OULUSSA JA LÄHIYMPÄRISTÖSSÄ voi tanssia israelilaisia kansantansseja useita kertoja viikossa. Opettajana *Merja Meir*, merja.meir@hotmail.com, p. 044-7698505.

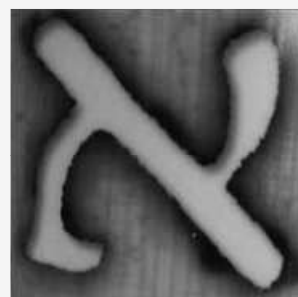
TURUSSA Yrjänän seurakuntakodissa Itäinen Pitkätie 49, torstaisin parillisilla viikoilla klo 18.00-19.30 (alkeisryhmä) ja 19.30-21.00 (jatkoryhmä) sekä **Juutalaisen seurakunnan seurakuntatalolla** Brahenkatu 17 B sunnuntaisin klo 18.30-21.00 (alkeet hallitseville). Yhteyshenkilö *Aulikki Laitinen*, p. 040-7690489, aulikkilaitinen@gmail.com.

HEPREAA HELSINGISSÄ Kalliolan kansalaisopistossa on useita eri tasoisia heprean kursseja, ks. www.kalliola.fi/Kalliolankansalaisopisto/Sivut/Kurssit.aspx. Opettajana *Mila Westerberg*, mila.westerberg@gmail.com, p. 040-7235607.

HELSINGISSÄ kokoontuu **heprean keskustelupiiri** *Ulli Ingraeuksen* kodissa, Arkadiankatu 17 A 7 (p. 09-493550) joka toinen lauantai (parillisina viikkoina) klo 12.30-14. Soita ja varmista kokoontuminen!

OULUN kansalaisopistossa (Kaarretie 14) kokoontuu maanantaisin klo 17.15 muutaman vuoden opiskellut **heprean jatkoryhmä** ja klo 18.50 viime syksynä aloittanut ryhmä, johon myös uudet alkajat voivat tulla. Opettajina *Ulla Keränen* ja *Anja Röpölinen*, anja.ropelinen@luukku.com, p. 050-3767387.

Lisätietoja Israel-ystävyyteen ja Israelin kulttuuriin liittyvästä toiminnasta löytyy liiton verkkosivuilta www.suomi-israel.fi. Täydennyksiä voi sinne lähettää osoitteella portaali@suomi-israel.fi.

Paula Hovav
050 409 2376

Jaana Wagner
040 527 5875

RAKENNAMME JUURI SINULLE SOPIVAN SUUNNITELMAN ASUNNON VAIHTOON.

Myymme asuntosi tai kiinteistösi parhaalla mahdollisella hinnalla ja sovitun aikataulun mukaisesti. Autamme asuntokaupan juridiikassa myös, kun myyt itsenäisesti.

Tiimimme ostoagentti on erikoistunut palvelemaan asunnon ostajia. Hän kartoittaa tarpeesi, etsii Sinulle uuden kodin ja hoitaa kaikki kaupan järjestelyt.

Seniorien asuntokysymykset ovat erityisen lähellä sydäntämme. Tiimillämme on asiantuntemusta tyydyttää senioriasiakkaiden asumistarpeet.

RE/MAX | RE/MAX PREMIUM OY LKV
TÖÖLÖNTORI • TYKISTÖNKATU 9 • 00260 HELSINKI
PUH. 050 560 8070 • FAX 09 454 6198
PREMIUM@REMAX.FI • WWW.REMAX-PREMIUM.FI

Kibbutsi-aiheisia tilaisuuksia

Israelin kibbutsiliikeen vapaaehtoistoiminnan johtaja *Aya Sagi* vieraillee huhtikuussa Suomessa Suomi-Israel yhdistysten liiton kutsumana. Vierailuun liittyen järjestetään kibbutsi-aiheisia tilaisuuksia eri paikkakunnilla seuraavan alustavan ohjelman mukaisesti:

- ke 24.4. Helsinki, Café Aschanin Jugend-sali, Pohjoisesplanadi 19, klo 17.00
- to 25.4. Tampere, Aleksanterin kirkon krypta, klo 18.00
- la 27.4. Kuopio
- su 28.4. Joensuu, Srk-keskus, Kirkkokatu 28, klo 16.00
- ma 29.4. Hamina, Raittiustalo, Isoympyräkatu 30 B, klo 18.00

Tarkempia tietoja *Juha-Pekka Rissanen*, 044-516 6120, ja www.suomi-israel.fi.

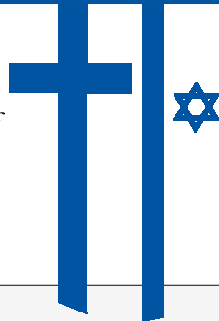
Tanssiviikonloppu Tampereella

- Aika: 3.–5.5.2013 (perjantai klo 12 – sunnuntai klo 17)
- Paikka: Varalan urheiluopisto, Varalankatu 356, Tampere
- Ohjaajat: Antero Enervi, Marcelo Marianoff
- Lisätiedot: Viveca Unnérus (044-521 8221, marieberg_gard@hotmail.com)

Julkaisija/palautusosoite:

*Suomi-Israel yhdistysten liitto ry
Finland-Israel Föreningarnas Förbund rf
PL 247, 00531 Helsinki
liitto@suomi-israel.fi
www.suomi-israel.fi*

Liittohallitus (2013):

*Juha-Pekka Rissanen (pj), Reino Kurki-Suonio (varapj),
Liisa Elo, Suvi Gräsbeck, Marjatta Järvinen,
Jouni Karppanen, Juhani Korjula,
Anna-Riitta Muukkonen, Olli Palo, Juhani Pasanen,
Sirikka Salmela, Hannu Taipale.*

Jäsenyhdistykset:

**Helsingin Suomi-Israel yhdistys ry –
Föreningen Finland-Israel i Helsingfors rf**
PL 247, 00531 Helsinki
helsinki@suomi-israel.fi
050-346 1084 (pj Vesa Hirvonen)
www.suomi-israel.fi/helsinki

Haminan seudun Suomi-Israel yhdistys ry
Niemenpääntie 37, 49490 Neuvoton
hamina@suomi-israel.fi
050-355 6649 (siht. Jarmo Suntio)
www.suomi-israel.fi/hamina

**Turun seudun Suomi-Israel yhdistys ry –
Åboregionens Finland-Israel Förening rf**
Tapionkaaritie 15, 21530 Paimio (sihteeri)
turku@suomi-israel.fi
044-082 0506 (pj. Olli Palo)
040-838 9659 (siht. Marjatta Järvinen)
www.suomi-israel.fi/turku

Kouvolan seudun Suomi-Israel yhdistys ry
050-538 6680 (siht. Leea Villstedt)
www.suomi-israel.fi/kouvola

**Tampereen Suomi-Israel yhdistys ry –
Föreningen Finland-Israel i Tammerfors rf**
Tampereentie 1 as. 4, 36200 Kangasala (sihteeri)
tampere@suomi-israel.fi
045-130 2950 (pj. Timo Saksala)
045-139 6293 (siht. Sirikka Salmela)
www.suomi-israel.fi/tampere

Vantaan Suomi-Israel yhdistys ry
Porakuja 8 B, 01650 Vantaa
(siht. Nurit Steinbock-Vatka)
vantaa@suomi-israel.fi
044-516 6121 (pj. Hanna Rissanen)
040-742 9627 (siht. Nurit Steinbock-Vatka)
www.suomi-israel.fi/vantaa

Kuopion seudun Suomi-Israel yhdistys ry
Samoilijantie 8 B 1, 70200 Kuopio
040-705 3134 (siht. Heikki Juutinen)
www.suomi-israel.fi/kuopio

Jyväskylän Suomi-Israel yhdistys ry
Jenkkakuja 1 B 44, 40520 Jyväskylä
jyvaskyla@suomi-israel.fi
040-841 8207 (pj Sisko Hiltunen)
www.suomi-israel.fi/jyvaskyla

Koillis-Lapin Suomi-Israel yhdistys ry
Eteläkaari 22, 97900 Posio
040-735 7643 (pj Ulla Pätsi)
www.suomi-israel.fi/koillis-lappi

Pohjois-Karjalan Suomi-Israel yhdistys ry
Saavanlammentie 17 A, 81230 Mönni
pohjois-karjala@suomi-israel.fi
050 535 8326 (siht. Pirjo Myller)
www.suomi-israel.fi/pohjois-karjala

Jos haluat liittyä jäseneksi tai muuten tilata Jedidutin, täytä verkkolomake osoitteessa
www.suomi-israel.fi/lomake tai ota yhteys johonkin jäsenyhdistykseen.